

Öğretmenlik Uygulamasında Öğretmen Adaylarının Uygulama Öğretmeni ve Uygulama Öğretim Elemanının Yönlendirmesiyle İlgili Karşılaştıkları Sorunlar¹

Turan Pakar²

Özet

Öğretmenlik uygulaması öğretmenliğe giden sürecin en önemli uygulamalarından biridir. Bu sürecin işleyişi ile ilgili yazılı düzenlemeler vardır ve bunlara genel çerçevede uyulmaktadır. Ancak uygulama sürecinde öğretmen adayının yetişmesinde çok büyük rol oynayan uygulama öğretmeni ile dönem boyunca her bir öğretmen adayını ancak bir iki kez gözlemleyebilen uygulama öğretim elemanı çoğunlukla uygun yönlendirme yapmakta yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle öğretmenlik uygulamasında dönüt sağlamanın yapılp yapılmadığı veya nasıl yapıldığını incelemek amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla uygulamaya katılan 80 öğretmen adayına süreç sonunda açık uçlu sorulardan oluşan bir sormaca verilmiş ve ayrıca aralarından rasgele belirlenen 25'i ile bu konuda yapılandırılmış görüşme yoluyla da veri toplanmıştır. Yapılan inceleme sonucunda en çok şikâyet ettikleri konu gözlemlendikleri dersin iyi bir şekilde planlanması ve sunumuna yönelik kendilerine yeterince dönüt sağlanmadığı olmuştur. Buradan yola çıkarak bu sorunun giderilebilmesi ve gelecek yıllardaki uygulamaların daha verimli olabilmesi için bazı teknik ve yöntemler önerilmiştir.

Anahtar sözcükler: öğretmenlik uygulaması, bireysel yönlendirme, dönüt

Problems of Student Teachers Regarding The Feedback of University Supervisors and Mentors During Teaching Practice

Abstract

Teaching Practice is one of the most crucial experiences for student teachers in the process of becoming a teacher. Although there are some arrangements for the application of this process, there are some problems especially in providing sufficient feedback by mentors and university supervisors to student teachers as a result of their presentation in various classes. For this reason, this study aims at finding out as to whether student teachers are given feedback, and if so, to what extent the feedback is provided and how it is carried out. Keeping this purpose in mind, a questionnaire has been developed and given to 80 student teachers to collect data. Moreover, randomly selected 25 student teachers out of 80 have been interviewed to collect more detailed data for the purpose of triangulation. The results show that student teachers complain most about insufficient feedback concerning their planning a lesson and presenting it in the classroom. Finally, some techniques and strategies have been suggested regarding feedback process in teaching practicum.

Key Words: teaching practice, clinical supervision, feedback

¹ Bu makale XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

² Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı, Denizli. e-posta: tpakar@pau.edu.tr Faks: 0258 296 1200

Giriş

Öğretmenlik uygulaması hiç kuşkusuz hizmet öncesi öğretmen yetiştirmede vazgeçilmez deneyimlerin en önemlilerinden biridir ve öğretmen olma yolunda son sınıf öğrencilerinin öğretmenliğe doğru giden süreçte bir ön çalışmasıdır. Bu nedenle 1998 yılında eğitim fakültelerinin yeniden yapılanmasında Okul Deneyimi I ve II'den sonra öğretmen adaylarının fakülte okul işbirliği çerçevesinde okullarda yaptıkları son çalışma olarak eğitim programının bir parçası haline gelmiştir.

Schön'e, (1987) göre sorun uygulamada öğretmen adayının öğretim sürecine kritik bir bakış açısıyla bakabilmesini sağlayacak organizasyonun nasıl yapılacağıdır. Uygulamada yapılan etkinlikler genellikle öğretmen adayının yaparak ve yaşayarak öğrenme yoluyla, uygulama öğretim elemanı, uygulama öğretmeni ve birlikte uygulama yapan arkadaşlarıyla görüş alışverişinde bulunarak ve önceki deneyim ve öğrendiklerini işleme sokarak gerçekleştirilmektedir.

Öğretmenlik uygulaması aşamasına gelen öğrenci artık önceki dönemlerde yaptığı gerek kuramsal gerekse uygulamalı çalışmalarla öğretmenliği gerçek bir öğretim ortamında uygulayacak duruma gelmiş konumdadır. Bu amaçla öğretmen adayları uygulama okullarında kendi alanlarında farklı düzeylerdeki sınıflarda çeşitli uygulama süreçlerinden geçmektedirler. Bu süreçler derse hazırlık ve planlama, uygulama, değerlendirme ve geliştirme aşamaları olarak belirlenmiştir (T.C. MEB Yönerge, 1998). Öğretmen adaylarından bu süreçlerden geçerken o zamana kadar edindikleri bilgi ve deneyimlerini hem uygulama okul öğretmeni, hem de uygulama öğretim elemanının rehberliğinde sınıf içinde uygulamalar yaparak geliştirmesi beklenmektedir. Bu durumda öğretmen adaylarının bu süreçlerden geçerken alacağı dönütler çok önemlidir. Buna ek olarak bu dönütlerin yapıcı ve öğretmen adayını mesleki olarak geliştirmeye yönelik olması gerekmektedir. Ayrıca öğretmen adayının kuvvetli yönlerini görüp pekiştirmesi, zayıf yönlerini belirleyip geliştirmesi için gerekli dönütlerin yapıcı bir şekilde öğretmen adayının hazır bulunuşluk düzeyine ve en önemli ihtiyaçtan başlamak üzere ihtiyacına göre verilmesi gerekmektedir (Acheson & Gall, 1980).

Kettle & Sellers (1996) bu alanda yapılan çeşitli çalışmalarda, uygulama öğretim elemanı ve uygulama öğretmenin öğretmeni adayının meslekle karşı karşıya kalması, mesleğe uyumu, mesleki kavramların oluşması ve sınıf içi etkinlikler ve uygulamalar konularında oldukça etkisinin olduğunu fakat bu etkinin öğretmen adaylarının davranışlarına yansımaları konusunda tutarsızlıklar olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlik uygulamalarında, uygulama öğretim elemanları ve öğretmenleri arasında birbiriyle çelişkili beklentiler, rol çatışması, dersin öğretimine ilişkin yöntem farklılıkları, birlikte hareket edememe ve uygulamanın yüzeysel olarak ele alınması gibi sorunlar belirlenmiştir (Duffy, 1987; Borko & Mayfield, 1995; Haggarty, 1995; Paker, 2000).

Uygulama öğretim elemanının ve uygulama öğretmenin rol ve işlevleri her ne kadar ortak yönleri olsa da birbirinden farklıdır. Uygulama öğretmeni sınıf içi etkinliklere yoğunlaşırken, uygulama öğretim elemanı hem sınıf içi etkinliklerle ve hem de akademik boyutla ilgilenmektedir (Guillaume & Rudney, 1993; McNamara,

1995). Uygulama öğretmenini sınıf içi uygulamalar ve dersin eğitim programı ile ilgili pratik bilgiler verirken, uygulama öğretim elemanı her türlü mesleki gelişime yönelik kuramsal bilgiler sunmakta ve derste uygulanan yöntem ve tekniklere seçenekler sağlamaktadır (McNamara, 1995). Bu bağlamda, öğretmenlik uygulaması sürecinde öğretmen adaylarına dönüt sağlama teknikleri alan yazından yararlanarak dönüt sağlama süreci ve dönüt sağlayanın rolleri bakımından aşağıda ele alınmıştır.

Dönüt Sağlama Süreci ve Dönüt Sağlayanın Rollerini: Dönüt sağlama öğretmenlik uygulamasında sürecin olmazsa olmaz diyebileceğimiz en önemli parçalarından birisidir. Bu nedenle bunun adım adım etkin bir şekilde nasıl yapılabileceği konusunda önerilerde bulunulmuştur (Acheson & Gall, 1980; Hurst & Wilkin, 1992):

1. Adım: Uygulama Öğretmeni veya öğretim elemanı dersi gözler ve öğretmen adayının ders işlemedeki olumlu ve geliştirilmesi gereken yönlerini tespit eder.

2. Adım: Öğretmen adayıyla bir dönüt saati belirlenir.

3. Adım: Öğretmen adayından işlediği dersi tekrar gözden geçirmesi ve dersiyile ilgili olumlu ve geliştirilmesi gerekli yönlerini belirlemesi istenir. Bu arada uygulama öğretmeni veya uygulama öğretim elemanı da öğrencinin performansı ile ilgili aldığı notları gözden geçirir ve öğretmen adayının olumlu ve geliştirmesi gereken yönü veya yönlerini belirler. Ayrıca öğretmen adayına ne tür seçenekler sunacağını belirler veya eksikliklerini gidermek için neler yapabileceğini ya da ne tür kaynaklardan yararlanabileceğini tespit eder.

4. Adım: Dönüt önce öğretmen adayının ders için ne planlayıp ne yaptığını, hedeflerine ulaşmış ulaşmadığını aktarmasıyla başlar. Öğretmen adayı dersiyile ilgili neleri beğendiğini ve neleri beğenmediğini söyler. Buradan yola çıkarak uygulama öğretmeni başka seçenekleri olup olmadığını belirlemeye çalışır. Eğer varsa bunları kullanabileceğinin farkına vardırı. Eğer yoksa bu seçeneklerin neler olabileceği konusunda birlikte düşünce üretirler.

5. Adım: Uygulama öğretmeni ve öğretmen adayı birlikte en çok geliştirilmesi gereken yönden başlayarak bir sonraki ders için eylem planı yaparlar ve öğretmen adayı onu bir sonraki derste uygular. Böylece danışmanlık döngüsü tekrar 1. adımdan itibaren devam eder.

Etkin dönüt sağlamak için hem uygulama öğretim elemanı ve hem de uygulama öğretmeni bu süreçte aşağıda belirtilen rollere sahip olmalıdır.

- Alanının uzmanı
- İyi bir gözlemci
- İyi iletişim kuran
- İyi bir dinleyici
- Yargılamayan ancak yansıtan
- Soru soran ve öğretmen adayının kendini ifade etmesine olanak sağlayan
- Yön gösteren ve seçenek sunan
- Öğretmen adayının kendini geliştirmesi için işbirliği yapan.
- Öğretmen adayının performansına kritik gözle bakmasına yardım eden

Ayrıca hem uygulama öğretim elemanı ve hem de uygulama öğretmeni bu süreçte çeşitli danışmanlık türlerinin farkında olmalı ve ihtiyaca bağlı olarak

birinden veya birkaçından eklektik bir şekilde yararlanmalıdır. Bu nedenle gerek uygulama öğretim elemanı, gerekse uygulama öğretmeninin yararlanabilmesi için öğretmenlik uygulamasında kullanılan ve alan yazında geçen bazı danışmanlık türleri kısaca tanıtılmıştır:

Buyurgan Danışmanlık (Directive Supervision): Bu danışmanlık türünde danışmanın rolü öğretmen adayını doğrudan yönlendirmek ve bilgilendirmek, öğretim davranışlarına model olmak ve öğretmen adayını önceden belirlenmiş davranış ölçütlerine göre değerlendirmektir (Gebhard, 1990). Bu tür danışmanlık yönteminde en önemli sorun danışmanın iyi öğretmen davranışlarını nasıl belirleyeceğidir. Ayrıca bu yöntem öğretmen adayının sürekli kendini savunma yapmaya itmekte ve böylece öz güvenini yitirmesine yol açabilmektedir.

Seçenekçi Danışmanlık (Alternative Supervision): Freeman'a (1982) göre bu tür danışmanlıkta danışman öğretmen adayını gözler ve sınıftaki performansına bağlı olarak öğretimine yönelik çeşitli seçenekler sunar. Bu durum ilk bakışta bazı öğretmen adaylarını seçim yapmada zorda bırakabilir. Ancak aynı zamanda kendine yönelik kararlar almayı öğrenmesini ve öğretimde tek bir teknik değil farklı tekniklerin var olduğunu görmesini sağlar.

Bireysel Yönlendirme (Collaborative/Clinical Supervision): Bu tür danışmanlık yaparken danışman daha işin başından yani planlama aşamasından itibaren öğretmen adayına danışmanlık yapmaya başlar. Öğretmen adayının planlamadan materyal hazırlamaya, uygulamadan ölçme ve değerlendirmeye kadar çeşitli aşamalarda karar almasına yardımcı olur. Her durumda ona düşündürücü sorular sorar ve seçenekler sunar. Öğretmen adayının karşılaştığı sorunları çözmeye birlikte hareket eder. Cogan'a (1973) göre, sorunların çözümüne yönelik önce bir hipotez oluştururlar, sonra öğretmen bunu sınıfta uygulayarak dener ve danışman öğretmen adayını izleyerek gerekli veriyi toplar. Daha sonra bir araya gelerek danışman sınıflandırdığı verileri öğretmen adayına yansıtır ve böylece amaçlarını, süreci ve sonuçlarını gözden geçirirler. Sonunda, ilgili sorunun çözümüne yönelik uygun stratejileri belirlerler.

Elbette tek bir danışmanlık türü öğretmen adayının iyi bir şekilde yetiştirilmesinde yeterli olmayabilir. Örneğin, bazı öğretmen adayları eksikliklerinin kendilerine doğrudan söylenmesini istemekte ve hatta beklemektedir. Böyle bir öğretmen adayına sürekli seçenekler sunmak işe yaramayabilir. Bu nedenle, danışmanlık yaparken danışman durumun içeriği ve hassasiyetine göre hareket etmeli ve danışmanlık yaparken eklektik davranmalıdır.

Her ne kadar bu süreçte yer alan tarafların beklentileri yüksek ve olumlu olsa da uygulama sırasında yaşanan sorunlar, işlerin her zaman varsayıldığı gibi gitmediğini ortaya koymaktadır. Uygulamaya katılan öğretmen adaylarının süreç sonunda kendilerine verilen ders değerlendirme formlarında en sık şikâyet ettikleri konu kendilerine bu süreçte yeterince dönüt sağlanmadığı olmaktadır. Bu nedenle öğretmenlik uygulamasında dönüt sağlamanın yapılıp yapılmadığı veya nasıl yapıldığını incelemek amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

Yöntem

Örneklem

Bu çalışmada örneklem gurubunu öğretmenlik uygulamasına katılan Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalında okuyan 22

erkek, 58 kız olmak üzere 80 öğretmen adayı oluşturmaktadır. 80 öğretmen adayı 4'ü özel 6'sı Anadolu Lisesi olmak üzere 10 okulda uygulama yapmıştır. Öğretmenlik uygulaması için bir uygulama dosyası hazırlanmış ve öğretmen adaylarına uygulamayla ilgili sorumlulukları, rolleri ve beklentiler hem yazılı olarak bir dosya halinde sunulmuş ve hem de sözlü olarak anlatılmıştır. Ayrıca, uygulama öğretim elemanları, uygulama öğretmenleri ve uygulama koordinatörleriyle birlikte bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda uygulama dosyası tanıtılmış ve tarafların yükümlülükleri, rolleri ve beklentiler gözden geçirilmiştir, önceki yılda karşılaşılan sorunlar paylaşılmış ve birlikte çözüm yolları tartışılmıştır. Öğretmen adayları 10 hafta süren bu uygulama boyunca haftada iki gün uygulamaya gitmiş ve 3 gün de fakültedeki derslerine devam etmişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada sormaca ve yüz yüze görüşme olmak üzere iki tür veri toplama aracı kullanılmıştır. Sormacada sorular iki türlü olup bazıları evet hayır gibi iki seçeneikli verilere veya sayısal oluşum frekansına dayanmakta, bazıları ise açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Uygulanan sormacanın güvenilirliği çalışmada Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .84 olarak bulunmuştur. Yüz yüze görüşmede ise sorular açık uçlu olup, sormacada yer alan dönütlerin tipi, içeriği, niteliği ve frekansı gibi bazı konularda dönüt sağlama sürecinde daha ayrıntılı bilgi toplama amacıyla düzenlenmiştir. Sormacada kullanılan örnek maddeler:

Sunduğunuz derslerin planlama aşamasında uygulama öğretmeninden yardım aldınız mı?

Evet Hayır

1. soruya cevabınız eve ise ne sıklıkla yardım aldınız?

Daima Sık sık Bazen Arasıra

Uygulama öğretmeninden ne tür yardım aldınız kısaca belirtiniz.

Uygulama okulunda sunduğunuz derslerle ilgili uygulama öğretmeninden ne ölçüde dönüt (feedback) aldınız?

Daima Sık sık Arasıra Hiç

Uygulama öğretmenin size hangi konularda nasıl dönüt verdiğini kısaca örneklerle yazınız.

Uygulama okulunda sunduğunuz derslerle ilgili uygulama öğretim elemanından ne ölçüde dönüt (feedback) aldınız?

Daima Sık sık Arasıra Hiç

Size hangi konularda nasıl dönüt verildiğini kısaca örneklerle yazınız.

Yüzyüze görüşmede sorulan örnek sorular:

Uygulama okulunda uygulama öğretim elemanı/uygulama öğretmeni sizi kaç defa izledi?

Dersinizi izledikten sonra size dönüt sağladı mı?

Dönüt sağlarken nasıl bir yöntem uyguladı?

Aldığınız dönütlerden nasıl yararlandınız?

Aldığınız dönütler sizce yeterli mi? Mesleğinizi geliştirmede etkili mi?

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veriler 80 öğretmen adayına verilen sormaca ve ayrıca içlerinden rasgele seçilen 25 öğretmen adayıyla yapılan yüz yüze görüşme yoluyla toplanmıştır. Öğretmen adaylarının tamamı sormacayı doldurup gerekli dönütleri vermiştir.

Verilerin Analizi

Sormacada ve yüz yüze görüşmede elde edilen veriler türüne göre olmak üzere; nitel ve nicel boyutlarda analiz edilmiş; frekansla ifade edilen verilerin frekans dağılımlarına bakılmıştır. Her bir adayın sağladığı açık uçlu sorulara verilen dönütler Miles ve Huberman'ın (1994) veri toplama, veri azaltma, veri sunma ve sonuç çıkarma aşamalarına göre sınıflandırma yöntemiyle gruplandırılmış, ayrıca frekans ve yüzde hesaplamaları yapılmıştır. Bulguları yorumlarken hem frekans ve yüzdelere, hem de doğrudan alıntılar yaparak katılımcıların kendi ifadelerinden yararlanılmıştır. Bu gruplandırma güvenilirlik açısından alanda uzman bir öğretim üyesi tarafından test edilmiştir.

Bulgular

Bu çalışmada en çok vurgulanan sorun öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun (%91) uygulama öğretim elemanından dönüt almasına rağmen, bu dönütlerin genellikle zayıf ve eksik düzeyde olmasıdır (bakınız Tablo 1).

Tablo 1. Öğretmen adaylarına sağlanan dönütlerin niteliği

n:80

Öğretmen adaylarına sağlanan dönütler	Frekansı %
Uygulama öğretim elemanından uygulamama yönelik dönüt aldım	91
Dönütler genellikle zayıf ve eksik düzeyde	91
Uygulama öğretmeninden yeterli ve ayrıntılı dönüt alamadım	85
Dersi planlama aşamasında uygulama öğretmeninden veya uygulama öğretim elemanından yeterli yardım alamadım.	74
Uygulama öğretim elemanları tarafından en fazla iki veya üç kez izlendim ve bana az dönüt sağlamış oldu	70
Performansımın değerlendirilmesinin yetersiz olduğunu düşünüyorum	22

Buna ek olarak, öğretmen adaylarının çoğu (%85) uygulama öğretmeninden yeterli ve ayrıntılı dönüt alamamıştır ve alınan dönütlerin de çoğunlukla, “iyi, fena değil, bir dahaki sefere daha iyi olur” gibi adayın mesleki gelişimine pek katkısı olmayan dönütler olduğudur. İkinci olarak dile getirilen sorun, öğretmen adaylarının çoğunun (%74) dersi planlama aşamasında uygulama öğretmeninden veya uygulama öğretim elemanından yeterli yardım alamamış olduğudur. Dile getirilen bir başka sorun ise öğretmen adaylarının uygulama öğretim elemanları tarafından sadece en fazla iki veya üç kez izlenmiş olması ve böylece dönüt alma sıklığının ve olasılığının azalmış olmasıdır. Yine öğretmen adaylarına uygulamada performanslarının değerlendirilmesiyle ilgili sorulan bir soruda bir kısmı (%22) değerlendirmenin yetersiz olduğunu düşündüğünü belirtmiş ve nedenini ise genellikle dönüt sorununa dayandırmıştır. Dile getirilen sorunların en çok vurgulananları aşağıda sunulmuştur:

- ders sunumlarının uygulama öğretim elemanı tarafından yeterince izlenememesi,
- uygulama süresinin sağlıklı bir değerlendirme için yetersiz olması,

- sunumlarından hemen sonra yeterli veya hiç dönüt almadan bir sonraki derse hazırlanmak zorunda kalmaları
- uygulama öğretim elemanının izleyeceğini belirttiği gün ve saatte derse gel(e)memesi.

Tartışma

Bu çalışmada öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun (%91) uygulama öğretim elemanından dönüt alabilmiş olması, ancak bu dönütlerin genellikle zayıf ve eksik yönlerinin tespiti ve giderilmesi üzerine yapılmış olması en çok vurgulanan sorun olarak ortaya çıkmıştır. Buna ek olarak, öğretmen adaylarının çoğunun (%85) uygulama öğretiminden yeterli ve ayrıntılı dönüt alamamış olması ve alınan dönütlerin de çoğunlukla, “iyi, fena değil, bir dahaki sefere daha iyi olur” gibi dönütler olması dönüt konusunda öğretmen adaylarının mesleki gelişimine pek katkısı olmayan, onları analitik düşünmeye ve kendini bu süreçte belirli boyutlarda izlemeye ve değerlendirmeye, ayrıca karşılaştıkları sorunların farkında olmasına bile katkı sağlamayan dönütlerle karşı karşıya kaldıklarını ortaya koymaktadır.

İkinci olarak dile getirilen sorun, öğretmen adaylarının çoğunun (%74) dersi planlama aşamasında uygulama öğretiminden veya uygulama öğretim elemanından yeterli yardım alamamış olduğudur. Öğretmen adayının en çok desteğe ihtiyaç duyduğu bir aşama olan planlama aşamasında böyle bir dönütten yoksun olması onda adeta travma yaratmaktadır.

Dile getirilen bir başka sorun ise öğretmen adaylarının uygulama öğretim elemanları tarafından sadece en fazla iki veya üç kez izlenmiş olması ve böylece dönüt alma sıklığının ve olasılığının azalmış olmasıdır. Maalesef öğretim elemanlarının ağır ders yükü altında ancak bu kadarını yapabildikleri bilinen bir konu ancak öğretmen adaylarının haklı olarak bu konuda beklentisi çok daha fazladır. Yine öğretmen adaylarına uygulamanın değerlendirilmesiyle ilgili sorulan bir soruda bir kısmı (%22) değerlendirmenin yetersiz olduğunu düşündüğünü belirtmiş ve nedenini ise genellikle dönüt sorununa dayandırmıştır. Dile getirilen sorunların en çok vurgulananları; ders sunumlarının uygulama öğretim elemanı tarafından yeterince izlenmemesi, uygulama süresinin sağlıklı bir değerlendirme için yetersiz olması, sunumlarından hemen sonra yeterli veya hiç dönüt almadan bir sonraki derse hazırlanmak zorunda kalmaları ve uygulama öğretim elemanının izleyeceğini belirttiği gün ve saatte derse gel(e)memesi gibi sorunlardır. Her ne kadar az bir grup öğretmen adayı tarafından dile getirilmiş olsa da sorunun vurgulanması bakımından önemlidir. Ayrıca dönüt sorununun bir aday öğretmen tarafından açık bir ifadeyle dile getiriliş biçimi sorunun boyutunu ve önemini vurgulamaktadır:

“Ders işledikten sonra uygulama öğretmenimle 10 dakikalık teneffüste ayaküstü bir iki dakika görüşebildim. Bu da hiç yeterli olmuyor. Hem uygulama öğretmenimin hem de uygulama öğretim elemanımın gözlemlerini bana aktaracağı ve performansımı tartışacağı düzenlenmiş görüşme saatleri istiyorum.”

Bu da gösteriyor ki, dönüt için bir dönüt saatinin olması tarafları böyle bir konu için hazırlık yapmaya ve dönüt alış verişini daha yapılandırılmış bir ortamda gerçekleştirmeye yöneltecektir.

Bu çalışmada ortaya çıkan dönütler doğrultusunda öğretmenlik uygulamasının daha etkin ve verimli yapılabilmesi için şu önerilerde bulunulmaktadır:

Uygulama okulunda her öğretmene uygulama öğretmeni olarak görev verilmemeli ve uygulama öğretmenleri deneyimli ve öğretmen yetiştirmeye gönüllü öğretmenler arasından seçilmelidir. Seçilen uygulama öğretmenleriyle, öğretmenlik uygulamasının amacı, içeriği, işleyişi, tarafların rolleri ve değerlendirmesi ile ilgili uygulamalı anlatımlı toplantı yapılmalıdır. Böyle bir toplantı tarafların konuyla ilgili duygu ve düşüncelerini paylaşma, ölçüt ve beklentileri belirleme ve daha uygulama başlamadan yüzyüze iletişim kurma fırsatı yaratacaktır.

Uygulama okullarında uygulama okulu koordinatörü tarafından bir dönüt saati düzenlenmeli ve taraflara uygulamanın başında duyurulmalıdır.

Dönüt verirken gerek uygulama öğretmeni gerekse uygulama öğretim elemanı uygulama dosyalarında bulunan ders gözlem formlarını izlediği her bir ders için kullanmalı ve sadece prosedür gereği öğretmen adayının dosyasında bulunsun diye dönem sonunda doldurmamalıdır.

Öğretmen adaylarına dönütler zamanında, ihtiyaca göre ve ayrıntılı verilmelidir. Ayrıca dönütler sadece sözlü değil, yazılı da verilmelidir. Dönüt verilirken sadece sorunlar, eksiklikler vurgulanmamalı aksine önce gelişmiş yönler belirtilmeli ve pekiştirilmelidir. Sonra düzeltilmesi gereken en önemli sorundan başlayarak dönüt sağlanmalıdır. Eğer birden fazla sorun varsa, önce en önemli olanı üzerinde durulmalı ve o sorun giderildikten sonra sonraki aşamalarda bir diğerine geçilmelidir. Yoksa birden fazla sorun dile getirilirse öğretmen adayı nereye yoğunlaşması gerektiğine karar veremeyebilir. Hatta bu onun için cesaret kırıcı bile olabilir.

Kaynakça

- Acheson, K. A., & Gall, M. D. (1980). *Techniques in the clinical supervision of teachers*. London: Longman.
- Borko, H. & Mayfield, V. (1995). The roles of the cooperating teacher and university supervisor in learning to teach. *Teaching & Teacher Education*, 11, 501-518.
- Cogan, M. (1973). *Clinical supervision*. Boston: Houghton-Mifflin.
- Çalışma Grubu (1998). *Fakülte okul işbirliği*. Ankara:YÖK/Dünya Bankası, Milli Eğitim Geliştirme Projesi, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi.
- Duffy, P. (1987). Student perceptions of tutor expectations for school-based teaching practice. *European Journal of Teacher Education*, 10, 261- 268.
- Freeman, D. (1982). Observing teachers: three approaches to in-service training and development. *TESOL Quarterly*, 16, 21-28.
- Gebhard, J.G. (1990). Models of supervision. *Second language teacher education* (Editors: Richards, J.C. & Nunan, D.). Cambridge: Cambridge University Press: 156-166.
- Guillaume, A.M. & Rudney, G.L. (1993). Student teachers' growth toward independence: an analysis of their changing concerns. *Teaching & Teacher Education*, 9, 65- 80.
- Haggarty, L. (1995). The use of content analysis to explore conversations between school teacher mentors and student teachers. *British Educational Research Journal*, 21, 183- 197.
- Hurst, B. & Wilkin, M. (1992). Guidelines for mentors. *Mentoring in Schools* (Ed. Wilkin, M.). London: Kogan Page, 43-57.
- Kettle, B. & Sellars, N. (1996). The development of student teachers' practical theory of teaching. *Teaching & Teacher Education*, 12, 1- 24.
- Menamara, D. (1995). The influence of student teachers' tutors and mentors upon their classroom practice: an exploratory study. *Teaching & Teacher Education*, 11, 51- 61.
- Miles, B. M., Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. London: Sage Publications.
- Paker, T. (2000) Teaching practice from student teachers' perspective. *Çukurova University, Journal of Social Sciences*, 6(6), 111-118. (<http://sosyalbilimler.cu.edu.tr/dergi/default.asp?dosya=104>).
- Schön, D.A. (1987). *Educating the Reflective Practitioner*. San Francisco: Jossey Bass.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü Yönergesi (1998). *Öğretmen adaylarının milli eğitim bakanlığına bağlı eğitim-öğretim kurumlarında yapacakları öğretmenlik uygulamasına ilişkin yönerge*. Ankara. MEB Yayınları.